

Εισηγήτρια: Νικολακέα Κωνσταντίνα – Νίκη

16/11/2019

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο I: Οι ξένες γλώσσες και η αγωγή

Μόρφωση για το ελληνόπαιδο, καθώς και για κάθε λαού τα παιδιά, δηλαδή διαμόρφωση και καλλιέργεια της ψυχής και του μυαλού του, δεν μπορεί παρά να θεμελιωθεί στον ψυχικό του κόσμο, στα στοιχεία και στα αγαθά του πολιτισμού που δίνει η κοινότητα του λαού του. Μπορεί να συμπληρωθεί και να αρτιωθεί η εθνική αυτή μόρφωση, όταν έρθει η ώρα, με στοιχεία από μακρύτερα, που να πλατύνουν και να εμβαθύνουν την πρώτη παιδεία· αλλά δεν μπορεί να νιώσουμε μόρφωση πραγματική αν δεν είναι θεμελιωμένη βαθιά και στέρεα στη γλώσσα και στον πολιτισμό του τόπου όπου γεννήθηκε το παιδί όπου θα ζήσει... Η ξενόγλωσση παιδεία θα προστεθεί, όταν δε θ' απειλεί να νοθέψει και να κλονίσει τη μόρφωση του παιδιού τη θεμελιωμένη στη γλώσσα του λαού του. Τότε μόνο θ' αποδώσει και η ξενόγλωσση μόρφωση τους καρπούς της. Αλλιώς το παιδί, καθώς είπε σε άλλη ευκαιρία ο Αριστοτέλης, «εξίσταται εκ της αυτού φύσεως», βγαίνει από το φυσικό του και εκτρέφεται χωρίς χαρακτήρα και αρχοντιά.

Μ. Τριανταφυλλίδης, Οι ξένες γλώσσες και η αγωγή, Αθήνα 1946

Κείμενο II: Ξένη γλώσσα στο δημοτικό;

[...] Ότι η δημόσια εκπαίδευση πρέπει να δίνει σε όλα τα Ελληνόπουλα την ευκαιρία να διδαχτούν μια (τουλάχιστο) ξένη γλώσσα είναι αυτονόητο, αλλά το ίδιο αυτονόητο είναι ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να παραμερίσει, να περιορίσει ή να επηρεάσει αρνητικά με οποιονδήποτε τρόπο τη διδασκαλία και την εκμάθηση της δικής μας εθνικής γλώσσας. [...]

Οι μαθητές μπαίνουν στο Δημοτικό όταν είναι πάνω κάτω έξι χρονών και το εγκαταλείπουν στα δώδεκα· είναι ακριβώς αυτά τα χρόνια, όπου σχηματίζονται και σταθεροποιούνται οι γλωσσικές δομές, πλουτίζει το λεξιλόγιο και αναπτύσσονται οι ενεργητικοί και παθητικοί αυτοματισμοί της γλώσσας, δηλαδή οι μηχανισμοί που κυβερνούν και διευκολύνουν την κατανόηση, την ομιλία και τη γραφή. Διδάσκοντας και μια δεύτερη γλώσσα δίπλα στη μητρική, υπάρχει κίνδυνος τουλάχιστο για τα λιγότερο προικισμένα παιδιά, ξένες δομές, μηχανισμοί και λέξεις να νοθέψουν τα Ελληνικά την ώρα που σχηματίζονται, να τα παραμορφώσουν πριν σταθεροποιηθούν. [...]

«Πού ζείτε;» θα μας πουν. «Δεν ξέρετε πόσα παιδιά μεγαλώνουν δίγλωσσα; Δε βλέπετε πόσα παιδιά κάνουν από μικρά "ιδιαίτερα" στο σπίτι, πόσα πηγαίνουν αργότερα στα ινστιτούτα και στα φροντιστήρια ξένων γλωσσών, πόσα φοιτούν σε ιδιωτικά – Νηπιαγωγεία και Δημοτικά – όπου η ξένη γλώσσα είναι εξαρχής μέσα στο πρόγραμμα;»

«Εδώ ζούμε» θα απαντήσουμε «και όλα αυτά τα ξέρουμε κι από την παρατήρηση και από τη δική μας πείρα. Υπάρχει ωστόσο διαφορά, αν συζητά και αποφασίζει κανείς για συγκεκριμένες περιπτώσεις ή για το σύνολο των μαθητών της δημόσιας εκπαίδευσης. Σίγουρα, τα παιδιά των μεταναστών, όπως και τα παιδιά από μεικτούς γάμους, θα μεγαλώσουν δίγλωσσα, σίγουρα οι εύποροι φροντίζουν να εξασκούν τα παιδιά τους από μικρά. [...]

Στις ξένες γλώσσες σίγουρα και οι οικονομικά πιο αδύναμοι θα θυσιάσουν πολλά, για «να μην μείνουν στραβά» τα παιδιά τους. Ποιος θα τους κατηγορήσει; Όμως όλα αυτά γίνονται είτε γιατί το επιβάλλουν οι οικογενειακές περιστάσεις, είτε με την ελεύθερη θέληση και ευθύνη των γονιών, που κρίνουν αβοήθητοι – και τα αποτελέσματα είναι άδηλα. Θα είχε μεγάλη σημασία και αντίκτυπο, αν σε εθνικό επίπεδο η ελληνική πολιτεία ύστερα από ώριμη επιστημονική σκέψη έκρινε, αποφάσιζε και καθόριζε ότι για όλα τα Ελληνόπουλα η σωστή ηλικία να ξεκινήσουν μια ξένη γλώσσα είναι τα δώδεκα χρόνια, όταν θα μπαίνουν στο Γυμνάσιο...»

*Απόσπασμα από άρθρο του Φάνη Ι. Κακριδή,
εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 28/7/1991*

Κείμενο III: Μάρω Δούκα «Οι Λεύκες Ασάλευτες»

Δίπλωσε τα χαρτιά της, άρχισε σιγά σιγά να ντύνεται. Κάθε μέρα προπαρασκευασμένη σαν να επρόκειτο για διάλεξη, με σημειώσεις και παρατηρήσεις, μολονότι δεν φιλοδοξούσε πια να τους μεταμορφώσει σε διανοούμενους. Χρειάστηκε καιρός ώσπου να παραδεχτεί τη νωθρότητα και την αδιαφορία τους ή έστω τα άλλα τους ενδιαφέροντα. Ήρθαν στιγμές μάλιστα που πληγωνόταν, γιατί δεν ήταν σε θέση τα παιδιά να εκτιμήσουν τη μεγάλη τύχη τους που την έχουν δασκάλα. Σαν να πετούσαν τις μοναδικές ευκαιρίες της ζωής τους από το παράθυρο έξω στο λασπερό προαύλιο - όταν αυτή μιλούσε κι έβλεπε τα νυσταλέα ή αλαζονικά πρόσωπα τους. Πότε οργιζόταν και ύψωνε απότομα τη φωνή της, πότε αδρανούσε από κάτι σαν κούραση που την παρέλυε. Παλιότερα τη συγκινούσε ν' αποτυπώνει τις εκφράσεις των προσώπων τους. Σήμερα, η κλιμάκωση των αντιδράσεων τους από την ευφυΐα ως τον κρετινισμό ελάχιστες εκπλήξεις της επιφυλάσσει, με κάποιες μόνο παροδικές αναλαμπές, κυρίως στο μάθημα της ιστορίας. Κάπως φωτίζονται τότε τα μάτια τους, για να επανέλθουν και πάλι στην πλήξη της γνώσης που στουμπώνει.

Επιθυμεί ειλικρινά να τους μάθει πολλά, δεν είναι όμως σε θέση να αντιληφθεί ότι αδιαφορεί για τη γνώμη τους. Αυτή είναι που ξενυχτά προετοιμάζοντας την ύλη της επομένης, που προσπαθεί να τους μιλήσει στην ομορφιά, που τους μιλά για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, και όμως τους περιφρονεί. Πολύ συχνά ο χρόνος της εξέτασης και της παράδοσης περιορίζεται σε δεκάλεπτα, μόνο και μόνο επειδή την ευχαριστεί ν' ακούει τη φωνή της να τους λέει για ένα στίχο του Αισχύλου. Έπειτα από έντεκα χρόνια διδακτικής πείρας εξακολουθεί σχεδόν με την ίδια απολυτότητα και αυταρέσκεια να αγορεύει, φιλοδοξώντας να τους χώσει στο κεφάλι όσα αυτή επί τριάντα πέντε χρόνια και με τόση προσπάθεια κατάφερε να συγκρατήσει. Μιλά για αποταμιευμένη πείρα, καταφεύγει σε εξωσχολικά βοηθήματα, όλο αναφέρεται σε πηγές και βιβλιογραφίες και παρότι συνηθίζει να ειρωνεύεται αυτούς που χρησιμοποιούν τσιτάτα και αποφθέγματα, της είναι αδύνατο να τους μιλήσει χωρίς να αναφέρει τι έχουν πει οι διάφοροι σοφοί για το άλφα ή βήτα θέμα. Και μια φορά, πριν από δύο χρόνια, όταν, επάνω στον μεγάλο οίστρο της για τον Σολωμό, κάποιος την είχε διακόψει γελώντας ειρωνικά ότι δεν τον ενδιαφέρουν οι Δημαράδες και οι Πολίτες, εσείς, δεσποινίς, έχετε γνώμη; αυτήν θέλουμε ν' ακούσουμε, είχε γίνει η Ασπασία έξω φρενών. Δεν βρίσκεται πάνω στην έδρα, τους απάντησε, για να τους λέει τη γνώμη της, τη γνώμη της την έχει για καλύτερες περιστάσεις, της ανήκει, δεν την απεμπολεί, δεν πληρώνεται γι' αυτήν, πληρώνεται για να τους λέει τα έτοιμα, και

μάλιστα, για να κυριολεκτήσουμε, πληρώνομαι για να σας αναμασήσω τα σχολικά σας εγχειρίδια - τονίζοντας χοιρίδια. Όλη η τάξη είχε μουγκαθεί, δεν τους είχε συνηθίσει σε παρόμοια ξεσπάσματα. Την επομένη γελώντας με προσποιητή άνεση τους ζήτησε συγγνώμη. Μέσα της όμως είχε πάρει την απόφαση, θα προσπαθούσε στο εξής να είναι άπογη σ' αυτά τα λίγα, τα λειψά, τα περιορισμένα, τα προβλεπόμενα από το υπουργείο. Αλλά είχε δίκιο η κυρία Ουρανία με το δαντελωτό γιακαδάκι. Δεν είναι καθόλου εύκολο ν' ακολουθείς με υπομονή και σιγουριά τους πατημένους δρόμους, να προσφέρεις με σύνεση και φειδώ όσα σου ορίζονται. Δεν είναι καθόλου εύκολο να ξέρεις κάτι και να μην το λες. Και είναι οδυνηρό να παραιτείσαι, να συμβιβάζεσαι. Υπέφερε καιρό, ώσπου να ανεχτεί τις απόψεις των συναδέλφων της. Όσοι το θέλουν θα προκόψουν, τι στο καλό, όλους φωστήρες θα τους ξεσκολίσουμε; Χρειάζονται και οι σκράρες. Συνήθιζε να λέει με έμφαση ο μαθηματικός...

[*Η ηρωίδα ονομάζεται Ασπασία Μαυράκη κι είναι φιλόλογος στο Λύκειο μιας πόλης]

κρετινισμός: διανοητική καθυστέρηση, ηλιθιότητα

τσιτάτα: η κατά λέξη επανάληψη αποσπάσματος από κείμενο σημαντικού προσώπου

οίστρος: πνευματική και ψυχική διέγερση

απεμπολώ: ξεπουλώ κάτι

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα Α

Ερώτημα 1^ο

Πότε είναι η κατάλληλη στιγμή σύμφωνα με τους συγγραφείς των **κειμένων Ι** και **ΙΙ** για να ξεκινήσουν τα Ελληνόπουλα την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας;(50-60 λέξεις)

[Μονάδες 10]

Ερώτημα 2^ο

Να αναλύσετε τη δομή της παραγράφου του κειμένου του Μ. Τριανταφυλλίδη (**κείμενο Ι**) (θεματική περίοδος, λεπτομέρειες – σχόλια, πρόταση κατακλείδα)

[Μονάδες 5]

Θέμα Β

Ερώτημα 1^ο

ξενόγλωσση: Να αναλύσετε τα συνθετικά της λέξης και να γράψετε τέσσερις λέξεις, δύο με το πρώτο και δύο με το δεύτερο συνθετικό.

[Μονάδες 10]

Ερώτημα 2^ο

Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη, στο υπογραμμισμένο τμήμα του **κειμένου ΙΙ**, σε παθητική. Μπορείτε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων.

[Μονάδες 15]

Ερώτημα 3^ο

Να βρεθεί το είδος του συλλογισμού στην παρακάτω παράγραφο:

Οι αρχαίοι Έλληνες, όπως και οι Ρωμαίοι ρήτορες χρησιμοποιούσαν πότε τη λογική και πότε το συναίσθημα ή κατέφευγαν στην αυθεντία για να πείσουν το ακροατήριό τους, που ήταν συνήθως μεγάλο, αλλά και δύσπιστο. Ήταν ικανοί στην απομνημόνευση και επιδέξιοι στα ευφυολογήματα ή τους λεκτικούς ελιγμούς. Δίκαια χαρακτηρίζονταν ως οι καλύτεροι ρήτορες.

[Μονάδες 15]

Θέμα Γ

Ποιο είναι το είδος του αφηγητή στο **κείμενο ΙΙΙ** και ποια η εστίασή του; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

[Μονάδες 15]

Θέμα Δ

Να γράψετε ένα άρθρο στο οποίο να εκθέσετε τις απόψεις σας για τα οφέλη της γλωσσομάθειας τόσο σε ατομικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. (300-350 λέξεις)

[Μονάδες 30]

ΑΚΑΔΗΜΕΙΑΣ